

جمهوری اسلامی ایران

مرکز مدیریت حوزه های علمیه

مدیریت حوزه علمیه استان قم

رساله علمی سطح ۳

عنوان رساله:

بررسی حکم فقهی هک (نفوذ) در اسلام

استاد راهنما:

حجت الاسلام و المسلمین حجت الله مهدی زاده

استاد مشاور:

حجت الاسلام و المسلمین کاظم قاضی زاده

محقق:

سید علی اکبر موسوی استرآبادی

۱۳۹۸

چکیده

انسان مدرن در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم وارد دوران صنعتی و فرا صنعتی شد که آن را فضای سایبری می‌نامند. با گسترش دنیای سایبری در جهان امروز پیامدهای مثبت و منفی برای جهان بشری اتفاق افتاد، از جمله پیامدهای منفی آن، پیدایش جرائمی با عنوان جرائم رایانه‌ای می‌باشد. این جرائم برخلاف ظاهر آرام و بی‌خطرشان بسیار خطرناک می‌باشند؛ به‌گونه‌ای که سبب به وجود آمدن جرائم بسیاری از جمله قتل، خودکشی، سرقت، کلاه‌برداری و... شده‌اند. هک از جمله مسائل مربوط به فضای مجازی و سایبری می‌باشد که می‌توان آن را به سه دسته تقسیم کرد. هک هک‌های کلاه‌سیاه، کلاه خاکستری و کلاه سفید؛ با اتکاء به قواعد فقهی، همچون حرمت تجسس در امور دیگران، حرمت اضرار به دیگران، حرمت وارد شدن بدون اذن به حریم خصوصی دیگران، حرمت ایذاء رساندن به دیگران، حرمت تصرف بدون اجازه در اموال دیگران و حرمت تخریب اموال دیگران می‌توان حکم هک هک‌های کلاه سیاه و کلاه خاکستری را حرمت دانست؛ و می‌توان به وسیله قواعد فقهی همچون واجب بودن امر به معروف و نهی از منکر، تسلط و واجب بودن حفظ نظام و منع از اختلال نظام حکم هک هک‌های کلاه سفید را عدم حرمت و احياناً وجوب بیان کرد. با توجه به اینکه قانون مجازات از شرع مقدس گرفته شده است قانونگذار محترم در ماده ۱ و ۸ قانون جرائم رایانه‌ای به جرم انگاری دسترسی غیرمجاز داده‌ها و تخریب داده‌ها پرداخته است. در این تحقیق که با روش توصیفی - تحلیلی نگاشته شده، ثابت می‌گردد که هک هک‌های کلاه‌سیاه و کلاه خاکستری می‌تواند مصداقی برای دسترسی غیرمجاز و تخریب داده‌ها باشد. همچنین با اتکاء به قواعد فقهی همچون اتلاف، ضمان ید و قاعده لاضرر می‌توان مسئولیت مدنی هک‌ها کلاه سیاه و کلاه خاکستری را بیان کرد. بر این اساس در فصل اول به کلیات و در فصل دوم به بررسی فقهی، حکم هک هک‌های کلاه سیاه و کلاه خاکستری و در فصل سوم به بررسی فقهی حکم هک هک‌های کلاه سفید و در فصل چهارم به رویکرد قانون مجازات به مسئله هک و همچنین مبانی مسئولیت مدنی هک هک‌های کلاه سیاه و کلاه خاکستری پرداخته شده است.

کلیدواژه‌ها:

داده‌ها، هک، هک‌های کلاه‌سیاه، هک‌های کلاه خاکستری، هک‌های کلاه سفید

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱
تبیین موضوع.....	۱
اهمیت و جایگاه بحث.....	۱
هدف از تحقیق.....	۱
سوالات تحقیق.....	۱
سؤال اصلی.....	۱
سوالات فرعی.....	۱
پیشینه.....	۲
روش تحقیق.....	۳

فصل اول

۱- کلیات و مفاهیم.....	۴
۱-۱- افقه.....	۵
۱-۲- حکم.....	۷
۱-۲-۱- اقسام حکم.....	۸
۱-۳- رایانه.....	۱۰
۱-۴- شبکه.....	۱۰
۱-۵- داده.....	۱۰
۱-۶- اینترنت.....	۱۱
۱-۷- فضای سایبری.....	۱۱

ح بررسی حکم فقهی هک (نفوذ) در اسلام
۱۴ ۸-۱ هک
۱۶ ۹-۱ هکرها
۱۷ ۱-۹-۱ هک هکرها کلاه سفید
۱۷ ۱-۹-۲ هک هکرها کلاه سیاه
۱۸ ۱-۹-۳ هک هکرها کلاه خاکستری
۱۹ ۱-۹-۴ روش های هک کردن
۲۰ ۱-۹-۵ تاریخچه هک

فصل دوم

۲۳ ۲- حکم هک هکرها کلاه سیاه و کلاه خاکستری
۲۴ ۲-۱-۱ حکم هک هکرها کلاه سیاه و کلاه خاکستری
۲۴ ۲-۱-۱-۱ حرمت تجسس در امور دیگران
۲۵ ۲-۱-۱-۱-۱ ادلائل حرمت تجسس
۲۸ ۲-۱-۱-۲ تطبیق قاعده مزبور در مورد حکم هک هکرها کلاه سیاه و کلاه خاکستری
۲۹ ۲-۱-۲ حرام بودن اضرار به غیر
۲۹ ۲-۱-۲-۱ ادلائل فقهی حرام بودن اضرار به غیر
۳۲ ۲-۲-۱-۲ تطبیق قاعده مزبور در مورد حکم هک هکرها کلاه سیاه و کلاه خاکستری
۳۳ ۲-۱-۳ حرمت وارد شدن بدون اذن به حریم خصوصی دیگران
۳۳ ۲-۱-۳-۱ ادلائل فقهی حریم خصوصی
۳۴ ۲-۳-۱-۲ تطبیق قاعده مزبور در مورد حکم هک هکرها کلاه سیاه و کلاه خاکستری
۳۵ ۲-۱-۴ حرام بودن ایداء دیگران

- بررسی حکم فقهی هک (نفوذ) در اسلام..... خ
- ۲-۱-۴-۱ دلائل فقهی حرمت ایذاء دیگران..... ۳۵
- ۲-۱-۴-۲ تطبیق قاعده مزبور در مورد حکم هک هک‌های کلاه سیاه و کلاه خاکستری..... ۳۶
- ۲-۱-۵-۱ دلائل فقهی حرام بودن تصرف بدون اجازه در اموال دیگران..... ۳۶
- ۲-۱-۵-۲ تطبیق قاعده مزبور در مورد حکم هک هک‌های کلاه سیاه و کلاه خاکستری..... ۳۷
- ۲-۱-۶ مقدمه حرام..... ۳۸
- ۲-۱-۷ حرام بودن تخریب اموال دیگران..... ۳۸
- ۲-۱-۷-۱ دلائل حرام بودن تخریب اموال دیگران..... ۳۸
- ۲-۱-۷-۲ تطبیق قاعده مزبور در مورد حکم هک هک‌های کلاه سیاه و کلاه خاکستری..... ۴۰

فصل سوم

- ۳- حکم هک هک‌های کلاه سفید..... ۴۱
- ۳-۱-۱ امر به معروف و نهی از منکر..... ۴۲
- ۳-۱-۱-۱ دلائل واجب بودن امر به معروف و نهی از منکر..... ۴۴
- ۳-۱-۱-۲ شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر..... ۴۶
- ۳-۱-۱-۳ مراتب امر به معروف و نهی از منکر..... ۴۷
- ۳-۱-۱-۴ منکر در فضای مجازی..... ۴۷
- ۳-۱-۱-۵ شرایط امر به معروف و نهی از منکر برای هک کردن..... ۵۱
- ۳-۱-۱-۶ تطبیق قاعده امر به معروف و نهی از منکر در مورد حکم هک هک‌های کلاه سفید..... ۵۲
- ۳-۲-۱ قاعده تسلط..... ۵۲
- ۳-۲-۱-۱ دلائل فقهی قاعده تسلط..... ۵۳
- ۳-۲-۱-۲ تحلیل قاعده تسلط..... ۵۳

د بررسی حکم فقهی هک (نفوذ) در اسلام.....
۵۴ ۳-۱-۲-۳ تطبیق قاعده تسلط بر هک هکرهای کلاه سفید.....
۵۵ ۳-۱-۳ واجب بودن حفظ نظام و منع از اختلال نظام.....
۵۵ ۳-۱-۳ ادلائل فقهی قاعده واجب بودن حفظ نظام.....
۵۹ ۳-۱-۳ مصادیق اختلال نظام در فضای مجازی.....
۶۵ ۳-۱-۳ تطبیق قاعده واجب بودن حفظ نظام و حرام بودن اختلال نظام بر هک هکرهای کلاه سفید.....

فصل چهارم

۶۶ ۴- بررسی آثار حقوقی مترتب بر هک « رویکرد قانون مجازات به مسئله هک و بررسی مبانی فقهی مسئولیت مدنی هک».....
۶۷ ۴-۱ مسئولیت جزایی هک هکرهای کلاه سیاه و کلاه خاکستری.....
۶۷ ۴-۱-۱ دسترسی غیرمجاز.....
۷۰ ۴-۱-۱-۱ ارکان تشکیل دهنده.....
۷۰ ۴-۱-۱-۱-۱ ارکن قانونی جرم دسترسی غیرمجاز.....
۷۳ ۴-۱-۱-۱-۲ ارکن مادی جرم دسترسی غیرمجاز.....
۷۹ ۴-۱-۱-۱-۳ ارکن روانی جرم دسترسی غیرمجاز.....
۸۱ ۴-۱-۲ تخریب در داده‌ها.....
۸۱ ۴-۱-۲-۱ ویژگی‌های جرم تخریب.....
۸۳ ۴-۱-۲-۲ ارکان تشکیل دهنده.....
۸۳ ۴-۱-۲-۲-۱ عنصر قانونی.....
۸۴ ۴-۱-۲-۲-۲ عنصر مادی.....
۸۹ ۴-۱-۲-۲-۳ عنصر روانی.....
۹۰ ۴-۲ بررسی مبانی فقهی مسئولیت مدنی هک هکرهای کلاه سیاه و کلاه خاکستری.....

- ۹۰ بررسی حکم فقهی هک (نفوذ) در اسلام.....
- ۹۱ ۱-۲-۴ مبانی فقهی مسئولیت مدنی هک‌های کلاه سیاه و کلاه خاکستری.....
- ۹۱ ۱-۲-۴-۱-۱-۱ قاعده اتلاف.....
- ۹۲ ۱-۲-۴-۱-۱-۲ انواع اتلاف.....
- ۹۳ ۱-۲-۴-۱-۲ الفاظ مرتبط.....
- ۹۴ ۱-۲-۴-۳-۱ مبانی فقهی قاعده اتلاف.....
- ۹۶ ۱-۲-۴-۴-۱ عمومیت قاعده.....
- ۹۷ ۱-۲-۴-۵-۱ اتلاف اینترنتی.....
- ۹۸ ۱-۲-۴-۶-۱ مصادیق اتلاف اینترنتی.....
- ۹۸ ۱-۲-۴-۷-۱ اتلاف بالمباشره و بالتسبیب.....
- ۹۹ ۱-۲-۴-۸-۱ اتلاف اینترنتی حقیقی و حکمی.....
- ۹۹ ۱-۲-۴-۹-۱ منلی و قیمی در اتلاف اینترنتی.....
- ۱۰۰ ۱-۲-۴-۱۰-۱ تطبیق قاعده مزبور بر هک‌های کلاه سیاه و کلاه خاکستری.....
- ۱۰۱ ۱-۲-۴-۲-۲ قاعده تسبیب.....
- ۱۰۱ ۱-۲-۴-۲-۲-۱ تعریف تسبیب.....
- ۱۰۲ ۱-۲-۴-۲-۲-۲ مبانی فقهی قاعده تسبیب.....
- ۱۰۳ ۱-۲-۴-۳-۲-۲ تطبیق قاعده مزبور بر مسئولیت مدنی هک‌های کلاه سیاه و کلاه خاکستری.....
- ۱۰۳ ۱-۲-۴-۳-۲ قاعده ضمان ید.....
- ۱۰۴ ۱-۲-۴-۳-۱ مبانی فقهی قاعده ید.....
- ۱۰۵ ۱-۲-۴-۳-۲ قلمرو قاعده.....
- ۱۰۶ ۱-۲-۴-۳-۳-۲ تطبیق قاعده مزبور بر مسئولیت مدنی هک‌های کلاه سیاه و کلاه خاکستری.....

۱۰۵ بررسی حکم فقهی هک (نفوذ) در اسلام

۱۰۶ ۴-۲-۴ قاعده لاضرر

۱۰۷ ۴-۲-۴-۱ تطبیق قواعد مزبور مسئولیت مدنی هک هکرهای کلاه سیاه و کلاه خاکستری

۱۰۸ نتیجه گیری

۱۰۹ منابع و مأخذ

مقدمه

تبیین موضوع

انسان مدرن در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم وارد دوران صنعتی و فرا صنعتی شد که آن را فضای سایبری می‌نامند و با گسترش دنیای سایبری در جهان امروز پیامدهای مثبت و منفی برای جهان بشری اتفاق افتاد، از جمله پیامدهای منفی آن پیدایش جرائمی با عنوان جرائم رایانه‌ای می‌باشد. این جرائم برخلاف ظاهر آرام و بی‌خطر بودنشان بسیار خطرناک می‌باشند؛ به گونه‌ای که سبب به وجود آمدن جرائم بسیاری از جمله قتل، خودکشی، سرقت، کلاه‌برداری و... شده‌اند. هک از جمله مسائل مربوط به فضای مجازی و سایبری می‌باشد. بسیاری از مردم و بالاخص جوانان از حکم شرعی آن آگاه نیستند به گونه‌ای که لزوم بررسی و شناخت آن از نظر آیات، روایات و عقل بسیار اهمیت پیدا می‌کند، با توجه به این که دین مقدس اسلام برای همه موضوعات حکمی دارد و جوابگو نیاز جامع است و هیچ موضوعی را بدون حکم نگذاشته است، این سوال پیش می‌آید که آیا استفاده از هک در نظر شارع مقدس جایز است یا خیر؟ و به عبارت دیگر، حکم فقهی استفاده هک از نظر اسلام چیست؟ و باید بیان داشت رویکرد قانون مجازات نسبت به مسئله هک به چه صورت می‌باشد، و مبانی فقهی مسئولیت مدنی هک کدام می‌باشند.

اهمیت و جایگاه بحث

با توجه به این مسئله که دین اسلام کاملترین دین الهی می‌باشد، باید جوابگو مسائل محدثه باشد. یکی از این مسائل در رابطه به هک می‌باشد لذا ضرورت دارد که با استفاده از قواعد و مبانی فقهی حکم این مسئله بیان شود.

هدف از تحقیق

مهمترین اهداف این تحقیق:

- ۱- بررسی حکم فقهی استفاده از هک در منظر قرآن کریم، روایات و حکم عقل
- ۲- گاهی مردم بالاخص جوانان نسبت به حکم فقهی هک
- ۳- غنی سازی ادبیات موجود در این بحث

سوالات تحقیق

سؤال اصلی

حکم فقهی هک (نفوذ) در اسلام چیست؟

سوالات فرعی

- ۱ - حکم هک هکرهای کلاه سیاه و کلاه خاکستری و مبانی فقهی آن چیست؟

۲- حکم هک هکرهای کلاه سفید و مبانی فقهی آن چیست؟

۳- آثار مترتب بر هک چیست؟ «رویکرد قانون مجازات و مبانی فقهی مسئولیت مدنی به هک هکرهای کلاه سیاه و کلاه خاکستری چیست؟»

پیشینه

هک از جمله مسائل جدیدی است که سابقه‌ی چندانی در فقه و حقوق ندارد. پژوهشگرانی که در رابطه با هک تحقیقاتی را انجام داده‌اند، به تعریف از هک، ماهیت آن، انواع آن، جنبه حقوقی و یا به مسائل اخلاقی مرتبط به فضای مجازی پرداخته‌اند. ولی به نظر می‌رسد در این تحقیقات صورت گرفته به‌طور شایسته به جنبه‌های فقهی هک پرداخته نشده است. در این پژوهش بر آن شدیم تا مبانی فقهی هک را مورد بررسی قرار دهیم. از بین کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقاله‌ها می‌توانیم به این آثار اشاره کرد.

الف: کتاب‌ها

۱- آشکارسازی هک به نویسندگی دیویس، مایکل (مترجم، علی نایب پور) (۱۳۸۴ ه ش) انتشارات نگارستان اندیشه. نویسنده در این کتاب فقط به تعریف و ماهیت هک پرداخته است اما بحث فقهی هک را بیان نکرده است.

۲- راهنمای گام‌به‌گام نفوذ به کامپیوترها و راههای مقابله با آن به نویسندگی اسکو دیس اد، مترجمین، ابوالفضل طاهری ریزی و آرزو خسروپور) انتشارات توانا. (۱۳۸۳ ه ش) نویسنده در این کتاب فقط به تعریف و ماهیت هک پرداخته است اما بحث فقهی هک را بیان نکرده است.

۳- امنیت شبکه‌ها کامپیوتر و اصول هک به نویسندگی هومن همایون (۱۳۸۲ ه ش) نویسنده در این کتاب فقط به اصول هک پرداخته است اما بحث فقهی هک را بیان نکرده است.

۴- اصول و مفاهیم هک و نفوذ به نویسندگی محمدجواد کریمی (۱۳۹۳ ه ش) نویسنده در این کتاب فقط به ماهیت و تعریف هک پرداخته است اما بحث فقهی هک را بیان نکرده است.

ب: پایان‌نامه‌ها

۱- سیاست جنایی قضایی ایران در قبال جرائم رایانه‌ای به نویسندگی سعید سلطانی (۱۳۹۳ ه ش) دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، نویسنده در این پایان‌نامه، به بحث حقوقی جرائم رایانه‌ای پرداخته است اما بحث فقهی جرائم رایانه‌ای را بیان نکرده است.

۲- خرابکاری رایانه‌ای در قانون جرائم رایانه‌ای ایران به نویسندگی مریم عطوان (۱۳۹۱ ه ش) دانشگاه اصفهان، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، نویسنده در این پایان‌نامه به بحث حقوقی جرائم رایانه‌ای پرداخته است اما بحث فقهی آن را بیان نکرده است.

۳- بررسی صلاحیت جزائی در جرائم سایبری به نویسندگی محسن اجنگان فاردقی (۱۳۹۱ ه ش) دانشگاه تبریز، دانشکده حقوق سیاسی، نویسنده در این پایان‌نامه، به بحث حقوقی جرائم سایبری و هک پرداخته است اما بحث فقهی هک را بیان نکرده است.

ج: مقاله‌ها

۱- هکرها در دام قانون به نویسندگی هستی طهماسبی، چاپ‌شده در مجله گزارش شماره ۱۵۵ (۱۳۸۳ ه ش) نویسنده در این مقاله به بررسی حکم هک در قانون پرداخته است اما بحث فقهی در رابطه با هک را بیان نکرده است.

۲- جرم و کامپیوتر به نویسندگی محسن طاهری، چاپ‌شده در مجله حقوقی دادگستری شماره ۳۴۹ (۱۳۷ ه ش) نویسنده در این مقاله، به بررسی حکم هک در قانون پرداخته است اما بحث فقهی در رابطه با هک را بیان نکرده است.

۳- بررسی پدیده جرائم اینترنتی در ایران و جهان به نویسندگی زهره سکنی، چاپ‌شده در مجله اصلاح و تربیت شماره ۲۴ (۱۳۸۲ ه ش) نویسنده در این مقاله، فقط به بررسی جرائم اینترنتی و فضای سایبری پرداخته است اما بحث فقهی در رابطه با هک را بیان نکرده است.

۴- هک کردن و نفوذ به سیستم‌های رایانه‌ای از منظر اخلاقی به نویسندگی علی رضا و زینب آل بویه، چاژ شده در مجله فلسفه و کلام شماره ۲ (۱۳۹۴ ه ش) نویسنده در این مقاله به بحث پیرامون اخلاق و هک پرداخته است اما به بحث فقهی هک اشاره نکرده است.

روش تحقیق

این پایان‌نامه، به روش تحلیلی و توصیفی انجام خواهد شد و جمع‌آوری اطلاعات به شیوه کتابخانه‌ای می‌باشد؛ ضمن آنکه از تمامی ابزارها و لوازم رایانه‌ای و پایگاه اطلاع‌رسانی استفاده خواهد شد.